

demések még az üvegtárgyak, főleg a rontott és félig kész darabok, amelyek egyértelműen a helyi gyártásra utalnak.

MESTER EDIT

154. Kiskunfélegyháza, Csanyi út

(Bács-Kiskun megye) A, Á

A Kiskunfélegyházát D-ről elkerülő 451. sz. út nyomvonalán 2002 június-júliusában került sor régészeti feltárássra. Ezt februárban terepbejárás előzte meg, melynek során a felszínen Árpád-kori edénytöredékeket gyűjtöttünk.

A közel 4000 m²-es feltárt területen mindössze néhány gödör és egy körárok volt az Árpád-kori telephez sorolható. Az előkerült többi objektum (két kisméretű, földbe mélyített ház, néhány gödör és cölöplyukak), a szegényes leletanyag (kézzel formált bogrács töredéke, sütőharang töredéke) alapján avar korinak tekinthető.

SOMOGYVÁRI ÁGNES

155. Kiskunfélegyháza, Csongrádi út

(Bács-Kiskun megye) Á

A 451. sz. főút Kiskunfélegyházát elkerülő szakaszának tervezett nyomvonalán a 2. sz. lelőhelyen 2002. június 10. és július 11. között a 3+400–3+600 kilométerszelvényben 4310 m² területet kutattunk át, ahol a lelőhelyen elterülő Árpád-kori település laza szerkezetű részét tártuk fel. Az egykor jóval magasabb domb az eltelt évszázadok során jelentősen lekopott, az Árpád-kori leleteket tartalmazó réteg néhol közvetlenül a mai felszín alatt volt.

A feltárt 21 objektum két nagyobb csoportban helyezkedett el. Az egyik helyen három körárok, illetve ennek részlete és 2 gödör, a másik helyen egy nagyméretű körárok (karám) és körülötte, illetve mellette 12 különböző méretű és alakú gödör került elő. Figyelemre méltó két egymás mellett eltemetett szarvasmarha csaknem teljes, illetve részleges maradványa.

A feltárt objektumokból gyér leletanyag: néhány vastárgy, Árpád-kori kerámia és állatcsont került elő. Az edénytöredékek alapján a település kora a 12–13. századra tehető.

V. SZÉKELY GYÖRGY

156. Kiskunfélegyháza, Pap-dűlő

(Bács-Kiskun megye) R, Sz, A, Á

2002. június 13. és augusztus 20. között leletmentő ásatást folytattunk Kiskunfélegyházától DK-re, a Pap-dűlő elnevezésű határrészben (451/3 lh.). Az M5 autópálya Kiskunfélegyházát délről elkerülő szakaszának az E5 főútvonalba való becsatlakozásától indul Csongrád felé a 451. sz. út, melynek 2+460–2+990 méterei között, teljes szélességben 13 500 m² feltárássra került sor. Mivel a

nyomvonalon csak a humuszréteg felső 10–30 cm-ét vették le, ezért a lelőhely csak a kivitelezési munkálatok során, a vízvezető árok ásása közben került elő. A humuszosítást követően a leletanyag alapján szarmata és Árpád-kori telepjelenségekre számítottunk, azonban ezeken kívül rézkori és avar kori objektumok is előkerültek.

Az út nyomvonala a lelőhelynél közel Ny–K irányban haladva két, ÉK–DNy irányban húzódó természetes földhátat szel át, az egyik keskeny, a másik széles, lapos földplató. Körülöttük mélyebb fekvésű, egykor vízállásos területek helyezkednek el. A régészeti jelenségek, bár a két magaslaton sűrűsödtek, ritkábban a közöttük húzódó, mélyebb fekvésű területen is jelentkeztek.

A lelőhely DNy-i végében egyrétegű, laza szerkezetű, nomád szállás nyomai kerültek elő. A népvándorlás kori telepekről jól ismert tároló- és szemetesgödrök, valamint téglalap alakú karámok mellett nagy számban tártunk fel cölöplyukakat, melyek kerek, felszíni építményekre utaltak. A könnyűszerkezetű, bejáratukkal északkelet felé nyíló építmények valószínűleg jurták lehettek. Az objektumokból előkerült leletanyag legnagyobb részét a kerámiatöredékek teszik ki. A jellegtelen, samottal soványított, durva edénytöredékek mellett előforduló szürke, homokos soványítású, korongolt, bekarcolt hullámvonal- és párhuzamos vonalköteggel díszített edénytöredékek alapján a teleprészletet az avar korra, azon belül a késő avar telepekre olyannyira jellemző sütőharang- és bogrács töredékek teljes hiánya alapján a korábbi időszakra keltezhetjük.

Az avar telepjelenségektől kissé keletebbre, részben a két földhát közötti mélyebb részen és a következő, kissé magasabb földhát Ny-i, meredekebb lejtőjén egy ugyancsak egyrétegű, késő szarmata telep objektumai kerültek elő, elsősorban árkok és karámok, valamint elszórtan egy-egy tároló- és agyaggyerő gödör. A magasabb részek felé haladva egyre sűrűsödtek a telepjelenségek, leginkább a klasszikus méhkas alakú tároló- és hulladékgödrök, valamint kemencék és ideiglenes tüzelőhelyek kerültek elő. Egyetlen ház tartozott a lelőhely e periódusába. Itt került feltárássra egy két helyiségből álló fémfeldolgozó műhely, melynek érdekessége az egyik műhelyrészben előkerült, vesszőfonattal bélelt kút volt. Az objektumokból jól keltezhető kerámiaanyag, fibulák, ezüst fülkarika kerültek elő.

A széles földplató északkeleti részén, futóhomok rétegben közismert típusú házak, árkok, gödrök, szabadteri kemencék jelezték, hogy a terület az Árpád-korban is lakott volt. Eltérően a szokásostól, jelentős mennyiségű kerámia került elő az objektumokból, melyek alapján a teleprészlet a 11–12. századra keltezhető.

Az Árpád-kori objektumok alatt, kötött, löszös-agyagos talajrétegben a bodrogkeresztúri kultúra nagy kiterjedésű telepének részlete került elő. A nyomvonal területén az objektumok három helyen sűrűsödtek,

mintegy különálló, árokkal körülhatárolt lakóegységeket alkotva. Ezekben a zárt objektum-együttesekben az egykori járószintet is meg tudtuk fogni, melyből jól keltezhető leletanyag került elő: nagy mennyiségű kerámia, köztük több ép edény, változatos kő- és csonteszközök, nehezekek, kultikus edények. Az előkerült agyag oromdíszek alapján arra következtetünk, hogy komolyabb, felszíni épületek is álltak a telepen. A településen egymástól nagyobb távolságra két zsugorított helyzetű temetkezés került elő. Bár ezek melléklet nélküliek voltak, rítusuk alapján feltehetően a rézkorban itt megtelepedett közösséghez tartoztak.

A feltárt több száz objektum között a legjelentősebbek a rézkori telepjelenségek, hiszen eddig a Duna-Tisza közének e középső részéről a bodrogkeresztúri kultúra jelenléte nem volt adatolható.

BALOGH CSILLA

157. Kismarja, Nagymarjai-dűlő

(Hajdú-Bihar megye) B, Sza, Á

A debreceni Déri Múzeum 2002-ben megbízást kapott a MOL Rt-től a Mezőpeterd, Gyűjtőállandóság – Kismarja, Nyugat 1. és Kismarja, Nyugat 2. gáztermelő kutak közötti gázvezeték nyomvonalának régészeti állapotfelmérésére. A 2002. március 23. és április 13. közötti terepbejárás során 19 lelőhelyet azonosítottunk a nyomvonalon, amely közül 6 lelőhely bizonyult igen intenzívnek. Ezeket a helyeket 2002. július 1. és augusztus 31. között megelőző ásatást folytattunk.

A terepbejáráson 1. számot nyert lelőhelyen a gázvezeték nyomvonalát már kiásták, mire a helyszínre érkezünk, így a nyomvonalba eső részen megmentettük a metszetalban lévő objektumokat. Ennél fogva összefüggő telepi jelenségeket nem tudunk megfigyelni, azonban négy korszaknak a nyomait sikerült azonosítani a 300 m²-nyi területen. Ezek közül kiemelkedik három gödör, amely kora bronzkorinak (makói csoportnak) bizonyult, és kerámia, valamint csontanyagával fontos adatokat szolgáltat a kutatás számára.

M. NEPPER IBOLYA – SZILÁGYI KRISZTIÁN ANTAL

158. Komárom, Szőny, Vásártér

(Komárom-Esztergom megye) Ró

A lelőhelyen 2002. július 4. és július 26. között folytattunk régészeti feltárásokat a komáromi Klapka György Múzeum és a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Ókori Régészeti Tanszéke közötti együttműködés keretében.

A feltárás 8, egyenként 4×4 m területű szelvényben összesen 128 m²-en folyt. Az előző évek gyakorlatától eltérően nem nyitottunk ki korábban már feltárt szelvényeket, hanem kizárólag új szelvényekben dolgoztunk. Célunk az előző években alaposan feltárt és tisztázott stratigráfiájú épületmaradványok illetve objektumok további kiterjedésének és kapcsolódásainak a vizsgálata volt.

A Vásártér K-i szelvénykomplexumában kő- és vályogfal konstrukciókat figyeltünk meg. Kiemelkedő jelentőségű a H14 szelvény K-i metszetalja mentén feltárt 4 m hosszúságú, kőalapozású vályogfal, amelynek nemcsak a kőalapozáson ülő 1×1,5 római láb méretű alsó vályogtéglasorát (összesen 8 db) és 4 db leesett téglát sikerült megfogni, hanem a fal oldalára felkent sár- és agyagvakolatot is, amely a falat szegélyező keményre döngölt agyag járószintben azzal a fal csatlakozásánál ívesen összedolgozva folytatódott. A G12 szelvényben vastag freskóomladék került elő, amely az 1994–1996 között feltárt színvonalas falképekkel díszített helyiségek sorának közelében helyezkedik el. Ugyanabban a szelvényben korábbi G13 és G14 szelvényekben is folytatódó falszakaszokat és talán egy ajtónyílást(?) – benne késői, az épület felhagyása után imbrexekből rakott csatornát figyeltünk meg. A H13 számú szelvényben a H14-hez kapcsolódó, Kr. u. 2. század végére keltezhető vályogkonstrukciók – köztük egy félköríves záródású objektum – folytatódnak, amelyek kapcsolódnak az 1992-ben feltárt 2. sz. szelvény vályogkonstrukcióihoz. A G15 szelvényben is folytatódott a két G12-ben mutatkozó falperiódus.

A leletanyagból a H14 szelvény SE143 rétegéből előkerült, bekarcolt stilizált dióbelet ábrázoló, kézzel formált miniatűr edényke, a közeléből előkerült, világoskék festés nyomait viselő agyag szőlőlevél (talán pecsétlőminta), az ugyanerről a szintről, előkerült DIVA FAUSTINA köriratos érem, valamint egy apró üvegyöngyberakással díszített, ép, emailos fibula érdemel említést.

A másik nagy szelvénykomplexumban a következő megfigyeléseket tettük. A D16 szelvény sóderes felületében falkiszédést találtunk, amelynek derékszögű kapcsolódását az E17 és E18 szelvényben 8 m hosszúságban sikerült megfigyelni. Az E17 és E18 szelvényeket összenyitottuk. Teljes felületét sóder borította, amelyben több sóderes falalapozást, részben álló falszakaszt fogtunk meg. Megemlítendő, hogy a két szelvény területéről mintegy 40 marhaszarvcsap került elő, ami vagy szarumegmunkálásra, vagy cserzőtevékenységre enged következtetni. A D19 szelvény É-i felében mintegy 2 m mélységben az előző évben megtalált, íves aljú, kavicsos és köves betöltésű, 2 m széles, az előző évben falkiszédésként meghatározott objektum folytatását tartuk fel, amelyet a szelvény közepéig tudunk követni, ahol is íves alja fokozatosan megszűnt.

A római provinciális régészet szakos hallgatók tanácsát Magyar Myrtil régész, PhD-öszöndíjas segédletével végeztük. A feltárásokon Balogh Roland, Balogh Tibor, Barta Andrea, Bartus Dávid, Beck Attila, Boruzs Katalin, Farkas Zoltán, Laurent Fleuret (PhD-hallgató, Nantes-i Egyetem, Franciaország), Gál Erika, Gelencsér Ákos, Halmi Viktória, Havas Zoltán, Hudecz András, Kovács Loránd Olivér, Mladonoczi Réka, Nemes György, Petrik Máté, Pintér Ágnes, Rupnik László, Schilling László, Sey Nikoletta, Somorjai Szabolcs, Szlucska János,